

Таблиця 1

Характер управління СПР	Контроль за ходом виконання СПР
безпосередньо керовані ззовні	викладач визначає мету, завдання, шляхи їхньої реалізації, контролює процес і результат виконання
частково керовані ззовні	викладач визначає мету і завдання, даючи студентам відносну свободу щодо вибору шляхів, у тому числі із запропонованих, ходу виконання завдання, контролюючи його результат
керовані опосередковано	викладач ставить мету, визначає завдання, надає студентам свободу у виборі шляхів, методів, прийомів виконання завдання, але контролює результати цієї роботи
керовані студентом (автономні)	студент сам визначає мету, шляхи досягнення, контролює процес і результат виконання поставлених завдань відповідно до самостійно визначених критеріїв

Отже, використання різноманітних форм позааудиторної діяльності допомагає розкрити перед студентами значущість самостійного набуття знань, дає можливість відчувати цінність процесу навчання, як творчого процесу. СПР з АМ дає можливість залучити значну кількість учасників (особливо з використанням комп'ютерних мереж Інтернет), що дозволяє повніше та ширше вирішувати завдання професійного навчання та виховання. Наступним етапом нашого дослідження буде визначення цілей і принципів СПР студентів економічних спеціальностей у навчанні ДАМ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилюк О. О. Формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами позааудиторної роботи: дис... канд. наук: 13.00.04 / Гаврилюк Оксана Олександрівна. – К., 2007. – 205 с.
2. Задорожна І. П. Організація самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови з практичної мовної підготовки: [монографія] / Ірина Павлівна Задорожна. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ, 2011. – 304 с.
3. Онучак Л. В. Педагогічні умови організації самостійної позааудиторної роботи студентів економічних спеціальностей: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л. В. Онучак; Ін-т педагогіки і психології профес. освіти АПН України. — К., 2002. — 200 с.
4. Організація і зміст позаурочної роботи з природничо-математичних дисциплін в професійно-технічних навчальних закладах: Навчально-методичний посібник // Укладачі: Р. С. Гуревич, Л. Л. Коношевський, М. В. Мельник. – Вінниця: Планер, 2005. – 184 с.
5. Петрушенко В. Л. Філософія: Курс лекцій. Навч. посіб. для студ. вузів. – [2-ге вид., випр. і доп.]. — Львів: "Новий Світ — 2000", "Магнолія плюс", 2003. — 544 с.
6. Шерстюк О. М. Картки для самостійної роботи учнів з французької і англійської мов / О. М. Шерстюк, Е. Г. Арванітопуло // Бібліотечка журналу "Іноземні мови. – К.: ЛЕНВІТ, 2007. – Вип.1. – 48 с.

УДК : 372.8:81'243

Кузло Н. М.

асистент Національного університету
водного господарства і природокористування (м. Рівне)

АНАЛІЗ СПЕЦИФІКИ ВІДБОРУ ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ОРФОГРАФІЧНОЇ ТА СЕМАНТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ БУДІВЕЛЬНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті проаналізовано вправи навчальних видань з англійської мови для студентів будівельних спеціальностей на орфографічну та семантичну компетенції за тематичними циклами на основі критеріїв комунікативно орієнтованої методики формування лінгвістичної компетенції.

Ключові слова: орфографічна компетенція, семантична компетенція, лінгвістична компетенція, комунікативно-орієнтована методика.

Кузло Н. М. Анализ специфики отбора упражнений для формирования орфографической и семантической компетенции студентов строительных специальностей. В статье анализируются учебные упражнения на английском языке для студентов строительных специальностей на орфографическую и семантическую компетенции за тематическими циклами на основании критериев коммуникативно-ориентированной методики формирования лингвистической компетенции.

Ключевые слова: орфографическая компетенция, семантическая компетенция, лингвистическая компетенция, коммуникативно ориентированная методика.

Kuzlo N. M. Analysis of specificity of exercises' choice for formation of students' of building specialities orthographic and semantic competence. Exercises of educational editions in the English language for students of building specialities for orthographic and semantic competence according to thematic cycles on the basis of criteria of communicative-oriented methods of linguistic competence formation have been analyzed.

Key words: orthographic competence, semantic competence, linguistic competence, communicative-oriented methods.

Формування орфографічної та семантичної компетенції як складових лінгвістичної компетенції студентів технічних, зокрема будівельних спеціальностей, має здійснюватися за принципами комунікативно-орієнтованого навчання та відповідати критеріям комунікативно орієнтованої методики формування лінгвістичної компетенції [2, с. 37].

Актуальність нашого дослідження зумовлюється відсутністю в друкованих методичних посібниках і підручниках системного підходу до всебічного формування таких компонентів лінгвістичної компетенції, як орфографічна та семантична компетенція, а отже, необхідністю комплексного аналізу тематичних циклів відібраних посібників з англійської мови для студентів будівельних спеціальностей з метою визначення оптимального відбору і поєднання вправ для студентів згаданої спеціальності.

Головними критеріями аналізу вправ є критерії комунікативно орієнтованої методики формування лінгвістичної компетенції, представлені в статті Л. В. Биркун та Н. М. Кузло, тобто три критерії семантичної компетенції, які залежать від її компонентів, а саме від лексико-семантичної компетенції (розуміння слова з контексту та створення для слова відповідного контексту, розуміння і використання внутрішньо лексичних зв'язків, зв'язків типу “частина-ціле”, компонентний аналіз та еквівалентність при перекладі), від граматико-семантичної (розуміння і використання значення граматичних елементів, категорій, класів, структур, процесів та відношень), від прагматико-семантичної компетенції (розуміння і використання логічних зв'язків), і п'ять критеріїв орфографічної компетенції (знання та навички перцепції і продукції великих і малих літер у вигляді прямого шрифту і курсиву, знання та навички називання слів по літерах, у тому числі розрізнення злитих форм, знання та навички розуміння і використання пунктуаційних знаків і випадків їх вживання, знання та навички розуміння і використання типографських засобів і варіантів друку, знання та навички перцепції і продукції логографічних знаків загального вжитку) [2, с. 38 – 45].

У цій статті ми проаналізували специфіку формування орфографічної та семантичної компетенції стосовно відбору вправ у тематичних циклах посібників і збірників текстів і завдань з англійської мови для майбутніх інженерів-будівельників. Для аналізу відібрано шість навчальних публікацій, які з етичних причин закодовані літерами А, Б, В, Г, Д, Е. Ми обрали по два тематичні цикли “Будівельні матеріали” та “Будівельні професії” у кожному з шести видань за винятком навчальної публікації Б, яка включає лише тематичний цикл “Будівельні матеріали”. Ці тематичні цикли є найпоширенішими; теми та тексти, які найчастіше розглядаються на заняттях англійської мови, теж систематизуються під вище зазначеними назвами.

Перш за все, ми визначили, яку саме частку становлять наявні у навчальних виданнях вправи на орфографічну та семантичну компетенції за окремими визначеними критеріями комунікативно-орієнтованої методики формування лінгвістичної компетенції від загальної кількості вправ на формування лінгвістичної компетенції у тематичних циклах “Будівельні матеріали” та “Будівельні професії”. Також ми порівняли кількість вправ у цих циклах на формування семантичної та орфографічної компетенції.

Таблиця 1

Оцінювання вправ для формування орфографічної компетенції

Орфографічна компетенція					
Тематичний цикл: 1.Будівельні матеріали 2. Будівельні професії	Знання та навички перцепції і продукції великих і малих літер у вигляді прямого шрифту і курсиву	Знання та навички називання слів по літерах, у тому числі розрізнення злитих форм	Знання та навички розуміння і використання пунктуаційних знаків і випадків їх вживання	Знання та навички розуміння і використання типографських засобів і варіантів друку	Знання та навички перцепції і продукції логографічних знаків загального вжитку (напр., %, @, &, \$ і т.д.)
1.А 2.А	1.А 0% 2.А 0%	1.А 0% 2.А 0%	1.А 0% 2.А 0%	1.А 0% 2.А 0%	1.А 0% 2.А 0%
1.Б 2.Б					
1.В 2.В	1.Б 0 %	1.Б 3%	1.Б 0%	1.Б 0%	1.Б 0%
1.Г 2.Г	1.В 0% 2.В 0%	1. В 0% 2. В 0%	1.В 0% 2.В 0%	1.В 0% 2.В 0%	1.В 0% 2.В 0%
1.Д 2.Д					
1.Е 2.Е	1.Г 2% 2.Г 3%	1.Г 7% 2.Г 0%	1.Г 2% 2.Г 0%	1.Г 0% 2.Г 0%	1.Г 0% 2.Г 0%
	1.Д 3%	1. Д 0%	1.Д 0%	1.Д 0%	1.Д 0%

	2.Д 16%	2.Д 0%	2.Д 0%	2.Д 0%	2.Д 0%
	1.Е0%	1.Е 0%	1.Е 0 %	1.Е 0%	1.Е 0%
	2.Е 5%	2.Е 0%	2.Е 0%	2.Е 0%	2.Е 0%

У цій таблиці подані відсоткові значення вправ на орфографічну компетенцію від загальної кількості вправ на формування лінгвістичної компетенції. Навчальне видання А та В не містить вправ на зазначений компонент мовної компетенції. У навчальному виданні відсутні також вправи на формування орфографічної компетенції за критеріями комунікативно орієнтованої методики за винятком незначної кількості вправ на знання та навички називання слів по літерах, у тому числі розрізнення злитих форм. У навчальній публікації Г найбільше вправ на формування орфографічної компетенції за критеріями здобуття знань і навичок перцепції і продукції великих і малих літер у вигляді прямого шрифту і курсиву, знань та навичок називання слів по літерах, у тому числі розрізнення злитих форм; знань і навичок розуміння і використання пунктуаційних знаків і випадків їх вживання. У навчальному виданні Д наявні вправи лише на здобуття знань і навичок перцепції і продукції великих і малих літер у вигляді прямого шрифту і курсиву. В тематичному циклі “Будівельні професії” навчальної публікації Е наявні вправи лише на отримання знань і вироблення навичок перцепції і продукції великих і малих літер у вигляді прямого шрифту і курсиву.

За даними таблиці 1, можна визначити, що у навчальних виданнях з англійської мови для майбутніх інженерів-будівельників переважають вправи на формування знань і вироблення навичок перцепції і продукції великих і малих літер. Відсутні вправи на формування знань і вироблення навичок називання слів по літерах, у тому числі розрізнення злитих форм, хоча їх наявність спостерігається в одному з двох тематичних циклів у навчальних публікаціях Б, Г, Д. Також немає вправ за іншими критеріями орфографічної компетенції. Лише в тематичному циклі “Будівельні матеріали” навчального видання Г наявні вправи на знання та навички розуміння і використання пунктуаційних знаків і випадків їх вживання. Отже, в проаналізованих навчальних виданнях існує недостатньо вправ, які можуть відповідати критеріям комунікативно-орієнтованої методики формування орфографічної компетенції.

Наведемо приклади завдань на формування лексико-семантичної компетенції, які аналізувалися для дослідження, описаного в цій статті:

Для аналізу були відібрані вправи на формування знань і вироблення навичок перцепції і продукції великих і малих літер у вигляді прямого шрифту і курсиву: 1.Г 2% прочитайте загадки, намагайтеся відгадати їх і напишіть це слово у поданому нижче кросворді (розділ 4, с. 64 – 65); 2.Г 3% прочитайте розмову Марка і Тоні та напишіть короткий твір про професію Тоні (розділ 3, с. 55); 1.Д 3% напишіть анотацію до тексту українською або англійською (розділ 7, с. 104); 2.Д 16% напишіть анотацію тексту українською або англійською (розділ 5, с. 90); 2.Е3.5 перегляньте тексти А, В, С і напишіть доповідь про професію «цивільне будівництво» (розділ 1, с. 20).

Також обрано вправи на формування знань та вироблення навичок називання слів по літерах, у тому числі розрізнення злитих форм: 1.Б 3%14. проаналізуйте склад наступних слів і словосполучень.(розділ 3, с. 30); 1.Г 7% прочитайте загадки, намагайтеся відгадати їх і напишіть це слово у поданому нижче кросворді (розділ 4, с. 64 – 65), знайдіть правильну відповідь (подана велика кількість літер) (розділ 4, с. 69).

Відібрані вправи на формування знань і вироблення навичок розуміння і використання пунктуаційних знаків і випадків їх вживання: 1.Г 2% дайте відповідь на питання зазначене нижче і напишіть коротку історію про будівельні матеріали, які використовувалися трьома маленькими поросятами для побудови власних будинків (розділ 4, с. 80).

За відсотковими значеннями вправ у таблиці 1, можна виявити таку особливість: чим меншою є загальна кількість вправ у тематичному циклі, тим більшу частку становлять вправи на формування орфографічної компетенції. За даними таблиці, кількість вправ у тематичному циклі “Будівельні професії” зменшується порівняно із тематичним циклом “Будівельні матеріали”. Це свідчить про нерелевантний розподіл кількості вправ і недостатнє врахування питомої ваги вправ на формування лінгвістичної компетенції у другому проаналізованому циклі. Студенти мають оволодіти системою даних про виучувану мову за фонемним, морфемним, лексичним і синтаксичними рівнями [10, с. 64] та отримати повний обсяг мовних знань за допомогою достатньої кількості вправ на формування орфографічної компетенції у всіх тематичних циклах. Складно досягти вищезазначених цілей у вивченні англійської мови, якщо простежується тенденція до зменшення вправ у тематичних циклах.

У навчальному виданні А наявні вправи на формування лексико-семантичної компетенції. У навчальній публікації Б є вправи на формування всіх трьох компонентів лінгвістичної компетенції. У виданні В спостерігаються вправи на формування лексико-семантичної компетенції. У навчальній публікації Г наявні вправи на лексико-семантичну компетенцію у тематичному циклі “Будівельні матеріали” та на граматико-семантичну в обох проаналізованих тематичних циклах. У навчальному виданні Д є вправи на формування лексико-семантичної компетенції у двох тематичних циклах і на граматико-семантичну компетенцію у тематичному циклі “Будівельні матеріали”. У навчальній публікації Е наявні вправи на формування лексико-семантичної компетенції також у двох тематичних циклах “Будівельні матеріали” та “Будівельні професії”.

Таблиця 2

Оцінювання вправ для формування семантичної компетенції

Тематичний цикл: 1.Будівельні матеріали 2.Будівельні професії	Лексико-семантична компетенція Розуміння слова з контексту та створення для слова відповідного контексту. Розуміння і використання внутрішньолексичних зв'язків, таких як синоніми, антоніми, гіпоніми, колокації, відношення типу «частина-ціле», компонентний аналіз та еквівалентність при перекладі	Граматико-семантична компетенція Розуміння і використання значення граматичних елементів, категорій, класів (відмінювання дієслів, відкриті ряди слів: іменники тощо), структур, процесів (номіналізація, афіксація, заміщення, градація, транспозиція, трансформація) та відношень (управління, узгодження, валентність)	Прагматико-семантична компетенція Розуміння і використання логічних зв'язків, таких як підрядність, пресупозиція, імплікативність і т.д.
1.А 2.А	1.А 52% 2.А 25%	1.А 0% 2.А 0%	1.А 0% 2.А 0%
1.Б 2.Б			
1.В 2.В	1.Б 24 %	1.Б 3%	1.Б 4%
1.Г 2.Г	1.В 26% 2.В 41%	1. В 0% 2. В 0%	1.В 0% 2.В 0%
1.Д 2.Д	1.Г 16%	1.Г 4%	1.Г 0%
1.Е 2.Е	2.Г 0%	2.Г 7%	2.Г 0%
	1.Д 28% 2.Д 33%	1. Д 7% 2.Д 0%	1.Д 0% 2.Д 0%
	1.Е 28% 2.Е 30%	1.Е 0% 2.Е 0%	1.Е 0 % 2.Е 0%

На основі таблиці 2 можна визначити, що переважають вправи на лексико-семантичну компетенцію. Найбільше вправ спостерігається на еквівалентність при перекладі, за винятком навчального видання Г, яке визначається розмаїтістю вправ на розуміння і використання внутрішньолексичних зв'язків та відношень типу «частина-ціле» лише в тематичному циклі “Будівельні матеріали”. Відсутні вправи на формування граматико-семантичної компетенції за винятком навчального видання Г та навчальних публікацій Б і Д, які характеризуються незначною кількістю завдань у першому тематичному циклі на розуміння і використання значення граматичних процесів. Немає вправ на розуміння і використання логічних зв'язків, таких як підрядність, пресупозиція, імплікативність і т.д., за винятком навчального видання Б. За даними таблиці, кількість вправ у тематичному циклі “Будівельні професії” зменшується порівняно з тематичним циклом “Будівельні матеріали”. Це свідчить про нерелевантний розподіл кількості вправ і недостатнє врахування питомої ваги вправ на формування лінгвістичної компетенції у другому проаналізованому циклі.

Наведемо приклади завдань на формування лексико-семантичної компетенції, які аналізувалися для дослідження, описаного в цій статті. Для аналізу були відібрані вправи на розуміння слова з контексту і створення для слова відповідного контексту та розуміння і використання внутрішньолексичних зв'язків, таких як синоніми, антоніми, відношення типу «частина-ціле», компонентний аналіз та еквівалентність при перекладі: 1.А 52% II. прочитайте і перекладіть наступні (розділ 3, с. 30); 2. А 25% перекладіть наступні речення на російську (розділ 2, с. 22); 1.Б 24% перекладіть письмово із словником (розділ 3, с. 29); 1.В 26% оберіть найкращий заголовок українською мовою, який виражає головну ідею тексту (урок 10, с. 75); 2. В 41% прочитайте інтернаціональні слова і дайте їх українські еквіваленти (розділ 1, с. 23)); 1. Г 16 % читаючи статті про будівельні матеріали виписуйте необхідні факти в таблицю (розділ 4, с. 56); 1.Д 38% 1.перекладіть наступні слова і словосполучення на українську (розділ 7, с. 110); 2.Д 33% ;5.перекладіть текст на українську мову (розділ 5, с. 90); 1.Е 28% 2. підберіть синоніми із двох колонок (розділ 1, с. 9); 1.Е 28% В. підсумуйте інформацію із текстів А, В і заповніть наступну таблицю (розділ 1, с. 13); 2.Е 30% проаналізуйте головні питання і порівняйте три підрозділи інженерії і заповніть таблицю (розділ 1, с. 14).

Наведемо приклади завдань на формування граматико-семантичної компетенції, які аналізувалися для дослідження, описаного в даній статті. Обрані вправи на формування граматико-семантичної компетенції (розуміння і використання процесів (номіналізація, афіксація, транспозиція, трансформація): 1.Б 3% напишіть дієслова, які відповідають даним словам (розділ 3, с. 30); 1.Г 4% додайте необхідний суфікс до дієслів, поставте їх в частину 3 і прочитайте їх (розділ 4, с. 71); 1.Д 7% визначте значення наступних слів за їх афіксами (розділ 7, с. 104).

Наведемо приклади завдань на формування прагматико-семантичної компетенції, які аналізувалися для дослідження, описаного в цій статті. Вправи на формування прагматико-семантичної компетенції (розуміння і використання логічних зв'язків, таких як підрядність, пресупозиція, імплікативність): 1.Б 4%1. які з поданих речень належать до опису цементу, і які – до опису бетону (розділ 3, с. 28).

Отже, можна зробити висновок, що специфіка відбору вправ на формування орфографічної та семантичної компетенції полягає у визначенні у відсотковому відношенні наявності вправ за критеріями комунікативно-орієнтованої методики формування орфографічної та семантичної компетенції та порівняння їх кількості у тематичних циклах “Будівельні матеріали” та “Будівельні професії”. На основі вищезазначеного аналізу стосовно специфіки відбору вправ можна зробити висновок, що у тематичних циклах “Будівельні матеріали” та “Будівельні професії” немає системи вправ, яка може відповідати головним критеріям комунікативно-орієнтованої методики формування орфографічної та семантичної компетенції. Студенти мають оволодіти системою даних про виучувану мову за фонемним, морфемним, лексичним і синтаксичними рівнями [10, с. 64] та отримати повний обсяг мовних знань за допомогою достатньої кількості вправ на формування орфографічної та семантичної компетенції в усіх тематичних циклах. Складно досягти вищезазначених цілей у вивченні англійської мови, якщо простежується тенденція до зменшення кількості вправ на формування певних компонентів лінгвістичної компетенції у проаналізованих навчальних виданнях з англійської мови для майбутніх інженерів-будівельників.

Отже, існує необхідність не лише до порушення тенденції щодо зменшення кількості вправ у тематичних циклах для майбутніх інженерів-будівельників, а й розробки системи вправ на формування орфографічної та семантичної компетенції, яка має відповідати основним критеріям комунікативно-орієнтованої методики формування цих компонентів лінгвістичної компетенції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ажищев Н. І. Профессия-строитель: [сборник текстов на английском языке с упражнениями] / Н. І. Ажищев, Ф. С. Суета. – М. : Высш. шк., 1986. – 96 с.
2. Биркун Л. В. Аналіз навчальних видань з точки зору сучасної методики формування англійської лінгвістичної компетенції / Л. В. Биркун, Н. М. Кузло // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – 2011. – Випуск 92. – С. 37 – 47.
3. Вакулєнко О. Л. Англійська мова: навчальний посібник для студентів будівельних спеціальностей / О. Л. Вакулєнко, А. М. Красовська. – Рівне : НУВГП, 2010. – 287 с.
4. Видашенко Н. І. Збірник текстів і завдань з дисципліни “Іноземна мова”(за професійним спрямуванням) / Н. І. Видашенко. – Харків : ХНАМГ, 2009. – Ч.1. – 103 с.
5. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук.ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
6. Горбунова Е. В. Современный город: [пособие по английскому языку для строительных специальностей вузов] / Горбунова Е. В. – М. : Высш.шк., 1985. – 143 с.
7. Ильин М. С. Основы теории упражнений по иностранному языку / М. С. Ильин. – М. : Педагогика, 1975. – 150 с.
8. Косолапов В. І. Англійська мова: навчальний посібник для студентів будівельних спеціальностей / В. І. Косолапов. – Рівне : УНВГ, 1995. – 108 с.
9. Махия Н. В. The Building Construction and Materials: [Збірник текстів та завдань для студентів будівельного факультету напряму підготовки 6.060101 «Будівництво»] / Н. В. Махия, О. В. Цехмистренко. – Черкаси : ЧДТУ, 2011.
10. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій: [навч. метод. посібник для студ. мовних спец] / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька / За ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2011. – 344 с.
11. Паніна О.В. Civil Engineering and environment: [навчальний посібник] / О. В. Паніна. – К. : КНУБА, 2003. – 160 с.
12. Петрова Т. І. English for Civil Engineering students: [навчальний посібник] / Т. І. Петрова, Е. І. Щукіна, О. В. Паніна. – К. : КНУБА, 2010. – 120 с.
13. Петрова Т. І. English for Civil Engineering students: [навчальний посібник] / Т. І. Петрова, Е. І. Щукіна, О. В. Паніна. – К. : КНУБА, 2009. – 98 с.
14. Яновець О. Р. English for civil engineering career: [навчальний посібник] / О. Р. Яновець, І. С. Степанова. – Вінниця : ВДТУ, 2000. – 67 с.